

Een nieuw modebeeld door schaarste

MODE OP DE BON

Modejournaliste Cecile Narinx schreef op Instagram: *“Ga vooral naar de tentoonstelling ‘Mode op de bon’ in Verzetsmuseum Amsterdam over vindingrijkheid in tijden van schaarste, de opmars van de damespantalon en de troost van mooie jurken (...). Fijne, kleine expo, met veel zorg en liefde samengesteld.”* Met de tentoonstelling spreekt het museum nieuwe bezoekersgroepen aan: mode-liefhebbers en MBO-studenten die speciaal voor de tentoonstelling ontwerpen maakten, geïnspireerd op de mode tijdens de oorlog.

Het modebeeld verandert tijdens de bezetting doordat er al snel vrijwel geen kleding meer te koop is. Om stof te besparen worden de rokken korter en minder geplooid. En kleding van verschillende reststoffen raakt ‘in’. Mantelpakjes voor dames worden gemaakt van oude herenpakken en krijgen daardoor een rechter model en iets bredere schouders. Het wordt een grote trend om oude kleding een nieuwe look te geven door borduursels, kraagjes en vooral stukjes bont. Meest baanbrekende verandering is wel dat, bij gebrek aan kousen, voor het eerst blote benen met korte sokjes, en ook lange broeken voor dames geaccepteerd raken. Al schrijft Libelle in 1942 nog: *“Wij zijn van mening dat deze dracht absoluut ongeschikt is*

voor winkeluitstapjes in de stad en zeer zeker misplaatst in een restaurant.”

In de tentoonstelling zijn prachtige kledingstukken te zien, vaak gemaakt van alternatieve materialen: bont van mollen of muizen, meelzakken, jute, gesponnen en gebreid hondenhaar en parachutestof. Er zijn schoenen te zien van hout en riet en hoeden van tapijtafval. Ook zijn er veel damesbladen uit de oorlogsjaren geëxposeerd die op opgewekte toon tips geven om oude kleding te vermaken. Bijzonder zijn de typische oorlogsproducten zoals flesjes bruinsel om de benen te kleuren zodat het lijkt of men kousen draagt. Door de verhalen over modehuizen en modeontwerpers komen ook

Jodenvervolgung, collaboratie en verzet aan bod. De tentoonstelling is fraai vormgegeven door Kaleido Collective en de thema's worden in toegankelijke filmpjes geïntroduceerd door presentatrice Lisa Wade. Ook wordt de link gelegd naar hergebruik in de hedendaagse mode, nu vanuit het besef dat we veel te veel textiel verspillen.

De samenwerking met de MBO-studenten was inspirerend. Vroni Martina van het ROC Mondriaan in Den Haag, zegt over haar winnende ontwerp dat te zien is in de tentoonstelling: *“Mijn outfit is gemaakt uit theedoeken, gerecyclede wol en een tafelkleed. Door het materiaal dat ik heb gebruikt, is het improviseren in de mode tijdens de Tweede Wereldoorlog terug te zien. Ik heb er veel respect voor dat men toen zo creatief moest zijn om er toch leuk uit te zien.”*

Bij de tentoonstelling worden ook workshops georganiseerd. Houd hiervoor onze website in de gaten of meld je aan voor onze digitale nieuwsbrief. Mode op de bon is te zien tot en met 1 juni 2020.

HELDEN & SCHURKEN 2020

Jaarlijkse serie bijeenkomsten georganiseerd door Verzetmuseum Amsterdam, Historisch Nieuwsblad, NIOD en VPRO. In 2020 is, in het kader van 75 jaar bevrijding, het thema 'Bevrijd, en toen...', over de rechteloze periode vlak na de oorlog.

Moffenmeiden

15 januari, 15:30 – 17:00 uur

Een gesprek met Rianne Oostrom, schrijfster van het boek *Moffenmeiden* en ooggetuigen over de vernedering die Nederlandse vrouwen vlak na de bevrijding ondergingen als ze een relatie met een Duitse soldaat hadden gehad, of daarvan werden verdacht.

Bewariërs

19 februari, 15:30 – 17:00 uur

Ze bewaarden servies, schilderijen of sieraden van weggevoerde Joodse burens en kennissen. Teruggekeerde Joden kregen hun spullen vaak niet terug. Waren er alleen slechte of ook goede bewariërs? VPRO-journalist Jos Palm in gesprek met journalist Jessica Voeten, dochter van Marga Minco, en met historica Michal Citroen, schrijfster

van *Op u wordt niet gewacht* over 'de kleine shoah' na de oorlog.

Afrekening

18 maart, 15:30 – 17:00 uur

Erik Somers van het NIOD in gesprek met Ad van Liempt en Bas Kortholt van Herinneringscentrum Kamp Westerbork over de afrekening met collaborateurs en landverraders direct na de oorlog en de impact hiervan op de Nederlandse samenleving.

Terugkeer uit de Arbeidsinzet

15 april, 15:30 – 17:00 uur

Clairy Polak praat met Renske Krimp en ooggetuigen over de Nederlandse mannen die terugkeerden na hun tewerkstelling in Duitsland. Hoe was hun ontvangst bij thuiskomst en hoe vonden zij hun draai weer in

de Nederlandse samenleving? Renske Krimp doet promotieonderzoek naar de geschiedenis van de Arbeidsinzet.

Bersiap

20 mei, 15:30 – 17:00 uur

Bas Kromhout van het Historisch Nieuwsblad in gesprek met Coen Verbraak en ooggetuigen over de gewelddadigheden in Indonesië na het einde van de Tweede Wereldoorlog.

Toegang: € 14 / € 10 (Vrienden van het museum, NIOD en lezers Historisch Nieuwsblad)

Passe-partout: €60 / € 45

Meer info en kaartverkoop via:

verzetmuseum.org/helden-en-schurken-2020

Kaartverkoop start 4 december.

NIEUWS UIT HET MUSEUM

Foto: Arnaut Roelofs

€ 10.000 van het ANWB Fonds

Een plan om Verzetmuseum Junior toegankelijk te maken voor kinderen met een audiovisuele beperking is genomineerd door het ANWB Fonds. Na een stemronde en een beoordeling door een deskundige jury won het museum de prijs van € 10.000 voor de provincie Noord-Holland. Op 13 november werd een cheque overhandigd door Marjon Kramer, directeur ANWB Reizen, aan Liesbeth van der Horst, directeur van het museum. Gezamenlijk brachten zij het eerste stuk van de geleidelijk aan in Verzetmuseum Junior.

Brief uit Dachau

Op 6 november werd bij José de Beer-Esch uit Kaatsheuvel na 75 jaar een brief bezorgd die haar vader Hugo Esch in 1944 in kamp

Dachau had geschreven aan zijn familie. De brief kwam nooit aan, omdat de postverbindingen naar Nederland toen al grotendeels waren verbroken. "Ik ben snel bij jou en de kinderen en dan zijn we weer gelukkig", schreef Esch, die vlak voor het einde van de oorlog omkwam bij een dodenmars. De brief ging retour Dachau, en kwam in handen kwam van de Amerikaanse soldaat Roy Mason. Diens zoon zocht via het Digitale Dachau Monument op de website van het Verzetmuseum contact met de familie van Hugo Esch. Hij reisde speciaal naar Nederland om zijn dochter de brief na 75 jaar aan te overhandigen. "The right thing to do."

De Tweede Wereldoorlog in 100 foto's

De campagne De Tweede Wereldoorlog in 100 foto's is een zoektocht naar de 100 bijzonderste foto's van de Tweede Wereldoorlog in Nederland. Op 15 november gaf Commissaris van de Koning Arthur van Dijk het startschot voor de provincie Noord-Holland. Hij toonde daarbij een foto uit de collectie van het Verzetmuseum, die werd toegelicht door collectiebeheerder Filip Bloem. Alle Nederlanders worden opgeroepen foto's aan te leveren. Per provincie worden vijftig foto's gekozen die een beeld vormen van de oorlog in die provincie. Daaruit wordt uiteindelijk een nationaal overzicht van 100 foto's gekozen, die worden geëxposeerd in het gebouw van de Tweede Kamer. www.in100fotos.nl

Verzetsvrouwen Truus Oversteegen, links in het midden, en zus Freddie, rechts in het midden op de foto.
Foto: collectie Verzetmuseum

UNIEKE VONDST OP ZOLDER

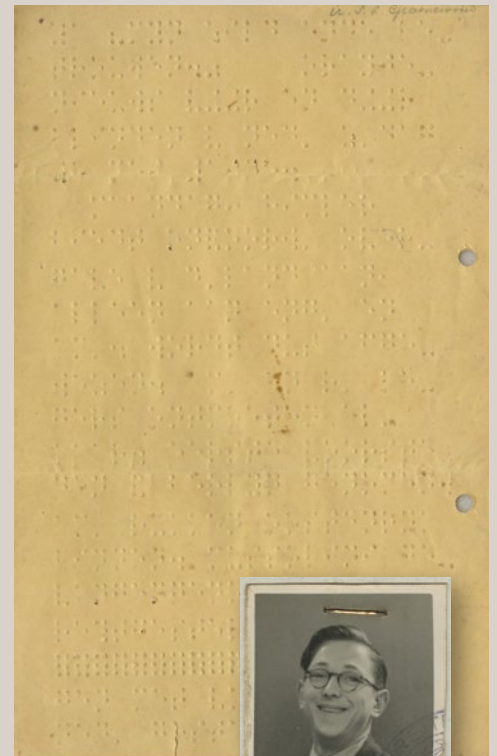
"Ik heb ook nog iets in braille gevonden", mailde Leonore van der Burg. "Misschien is dat nog wat?" Nou en of! Op verzoek van het Verzetsmuseum zocht Leonore op zolder naar sporen van het verzetsverleden van haar vader Pieter. Wat ze vond, overtrof alle verwachtingen. Een origineel exemplaar van 'Mijn schild ende betrouwen. Oranjenieus vóór en dóór blinden van Nederland'. Waarschijnlijk is dit de enige verzetskrant in braille in bezet Europa geweest. Tot nu toe waren er slechts twee exemplaren bekend.

Samen met de blinde Lida Hoeijenbos waren Pieter en zijn zus Lies de oprichters van de braille-verzetskrant. Ze vonden dat blinden het nieuws zelf moesten kunnen lezen. De ambitie was om zo actueel te zijn, dat rollen konden worden omgedraaid: dat blinden het nieuws aan zienden zouden voorlezen. Lida was de onvermoeibare kracht achter de verzetskrant, waarvan ze elk exemplaar met de hand prikte. Een monnikenwerk, waaraan ze regelmatig tot diep in de nacht doorwerkte.

De krant verscheen tweewekelijks in Utrecht en omgeving en werd, als het even kon, doorgegeven en door meerdere blinden gelezen.

Het exemplaar dat Leonore vond is van 5 mei 1945. Het NOS Journaal deed op 8 oktober al verslag van deze ontdekking. "Vrede!!!!" las de blinde Asha Jadoenandansing voor de camera. "Overal in Ned. juicht en jubelt men. Vlaggen wapperen en ieder versiert zichzelf en zijn huis. Serpentes, bloemen en confetti bedekken de straten reeds. [...] Leve Oranje!"

Verzetsmuseum Amsterdam gaat de vaste opstelling vernieuwen en toegankelijk maken voor blinden en slechtzienden. Het verhaal van de braille-verzetskrant krijgt een plek in de nieuwe opstelling, die in 2022 wordt geopend.

Pieter van der Burg - 1941

De lijnen zijn simpel, het papier wat gevlekt en licht vergeeld, maar ook na 75 jaar is de tekening doordrenkt van passie. In de cel maakt beeldhouwer Johan Limpers luttele dagen voor zijn dood een naakttekening van 'Toosje' – zijn vrouw Katinka van Rood. Limpers weet dan nog niet dat het weerzien waar hij zo naar smacht nooit zal plaats vinden. Op 10 juni 1944 hoort hij het doodvonnis tegen zich uitspreken en wordt diezelfde dag nog gefusilleerd. Hij mag nog wel een brief schrijven. "Nog eens terug te keren in jouw armen was het mooiste wat ik mij in al deze tijd kon voorstellen. Jouw

stem en jouw warme liefde, je gouden ziel zijn mij heilig gebleven en zal ik tot het laatste gedenken."

Met Limpers' vroege dood wordt een veel-belovende carrière in de knop gebroken. Bij het uitbreken van de oorlog studeert hij aan de Rijksacademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam, waar hij Katinka leert kennen. Nog in november 1940 zou hij de prestigieuze Prix de Rome winnen, maar hij voelde toen al een diepe weerzin tegen de sluipende nationaalsocialistische invloed op het culturele leven. Limpers wordt actief voor het kunstenaarsverzet en werkt mee aan het illegale blad *De Vrije Kunstenaar*. Hij regelt ook onderduikadressen voor

Nieuw in onze collectie

GESTOLD VERLANGEN

Joden en is betrokken bij sabotageacties en overvallen op distributiekantoren. Dat gaat lange tijd goed, totdat hij in het voorjaar van 1944 –waarschijnlijk na verraad – in handen van de Duitsers valt.

Limpers maakte meer tekeningen in gevangenschap. Samen met de afscheidsbrief en enkele beeldhouwwerken werden ze onlangs aan het Verzetsmuseum geschonken door de Haagse kunstenaar Marijke Gémessy. Gémessy was zelf in de leer bij Katinka van Rood, die na de oorlog zou uitgroeien tot een gevierd beeldhouwer. Na Van Roods overlijden in 2000 ontfermde Gémessy zich over haar nalatenschap, waar zich ook het werk van Limpers bevond. "Katinka is na de oorlog nog twee keer hertrouwd, maar Johan is altijd haar grote liefde gebleven. Ik heb altijd een goede plek voor zijn werk willen vinden en ben blij dat dat nu gelukt is."

PORTRET VAN EEN VRIENDIN VAN HET MUSEUM

In de nieuwsbrief stellen we graag een van onze Vrienden voor. Dit keer Wil Witsel-Pols uit Amsterdam.

Ik ben Vriendin van het museum en vrijwilligster. In 1995 begon ik als rondleidster, nog in het oude gebouw aan de Lekstraat. In 1999 ben ik meegegaan naar de huidige locatie, in gebouw Plancius. Ik ben Vriendin sinds 2011.

De afschuw over het fascisme en hun misdaden is verweven met mijn opvoeding en met alles wat ik er over heb gehoord, gelezen en gezien. De verschrikkelijke verhalen van familie en vrienden over de bezettingstijd raken mij diep. Bij het Verzetsmuseum kan ik die verhalen doorgeven. De buurtwandelingen die ik maakte met klassen, waarbij ik vertelde wat er was gebeurd, vond ik

altijd heel inspirerend: langs de Hollandsche Schouwburg, het Monument van Wolkers in het Wertheimpark en de Dokwerker op het J.D. Meijerplein.

Maar ik heb meer gedaan voor het museum. Ik naaide de gele sterren op de jassen van Eva en haar familie in Verzetsmuseum Junior. Ook maakte ik een replica van de rugzak waarmee Eva terugkeerde uit het concentratiekamp voor Verzetsmuseum junior op wielen. Voor de tentoonstelling Mode op de bon maakte ik de poefjes, waarop mensen rustig kunnen lezen, en de rok onder het toneel. Voor de Museumnacht, begin november, maakte ik een Nationale

Feestrok waarmee bezoekers op de foto konden.

De tentoonstelling die de meeste indruk op me heeft gemaakt was die over Lili Marleen, de geschiedenis van een hit. Het lied was aan beide zijden van het front populair, en die jongens hadden helemaal geen zin meer om te vechten. Ik vond het indrukwekkend, ook door het beeldmateriaal en de jurken die er te zien waren.

Ik was voor het laatst in het museum tijdens de opening van Verzetsmuseum Junior op wielen. Helaas laten mijn lichaam en leeftijd mij niet meer toe het museum nog te bezoeken. Maar Vriendin blijf ik, en als het weer eens uitkomt, help ik heel graag mee om dingen te maken.

Voor €30 per jaar ben je Vriend(in) van het Verzetsmuseum. Het hele jaar heb je gratis toegang tot het museum. Daarnaast ben je te gast op onze officiële openingen en krijg je korting op lezingen en andere activiteiten. Elk jaar is er een Vriendendag met een speciaal programma.

Vriend worden? Stuur deze bon ingevuld naar Stichting Vrienden van het Verzetsmuseum, Antwoordnummer 9254, 1000 WZ in Amsterdam. Een postzegel is niet nodig.

Door ondertekening van deze bon geef je toestemming aan Stichting Vrienden van het Verzetsmuseum Amsterdam, gevestigd te Amsterdam, met adres: Plantage Kerklaan 61, 1018 CX Amsterdam, Incassant-id: NL21ZZZ412039530000, om doorlopend incasso-opdrachten te sturen naar je bank om een bedrag voor de jaarlijkse vriendenbijdrage te kunnen incasseren, en je bank doorlopend een bedrag van je rekening af te laten schrijven overeenkomstig de opdracht van Stichting Vrienden van het Verzetsmuseum Amsterdam. Ook geef je toestemming om via het opgegeven e-mailadres op de hoogte te worden gehouden van onze activiteiten.

Ik steun de Vrienden jaarlijks met:

- € 30 (1 vriendenpas)
 € 40 (2 vriendenpassen)
 ander bedrag, namelijk € _____

Naam _____

Straat en huisnummer _____

Postcode en woonplaats _____

Land _____

Telefoonnummer _____

E-mailadres _____

IBAN _____

Plaats en datum _____

Handtekening _____

**WORD
VRIEND!**